

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמרי

ראש השנה — תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

לעילוי נשמת

מרת יוכבד ע"ה

בת הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי

וילהלם

נפטרה ז"ך אלול, ה'תשס"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

ב"ה.

בשורה טובה למבקשי ה'

בימים אלו הגיע מבית הכורך הספר שרבים ציפו לו

ספר המאמרים תרצ"ב-תרצ"ג

הכולל את המאמרים שנאמרו או נכתבו

ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע

בשנים תרצ"ב-תרצ"ג

עם מראה מקומות וציונים בשולי הגליון

והוספות השייכים למאמרי שנים אלו

את הספר ניתן להשיג בחנות הספרים „קה"ת"

MA'AMOREY

TIKU BACHODESH; AMAR R' AVOHU 5691

Copyright © 2004

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

אברהם, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפי שהעבודה דר"ה הוא במסירת ונתינת כל עצמותו בדוגמת העקדה. וזהו תקעו בחדש שופר דהשופר הוא שפרו מעשיכם, וחדש הוא התחדשות, וחדש שופר הוא כי בכל ר"ה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתירה במ"ע וזהירות בסיג של ל"ת וזהירות יתרה בהנהגה טובה¹⁵⁹. וזהו תקעו בחדש שופר שהוא ההתחדשות בשופר שהן מעשים טובים ואומר תקעו, דשמיעת קול שופר היא התשובה דזהו המ"ע לשמוע תרועת השופר אבל התכלית הוא לתקוע א"ע בשופר, וזהו תקעו בחדש שופר, ואמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק דכשם שבהעקדה הרי פרח נשמתו¹⁶⁰ והחזירה לו בטל תחי¹⁶¹, הנה כן ע"י התשובה מעומקא דלבא שהו"ע השופר ממשיכים הרחמים פשוטים דעצמות א"ס ב"ה להיות הגילוי דטל אורות בגילוי שפע רב בכל השנה.

קיצור. יבאר דעיקר ההפרש בין השפעת השכל וטפה, דשכל הארה ולכן המשכתו מכח המשכיל שהוא גילוי הנפש במקור להשכלה, וטפה המשכה עצמית מכח עצמי, ולכן בעל מום מוליד שלם, ויבאר ההפרש בין המשכות הנשמות שהוא מזיווג גופני להתהוות המלאכי שהם מזיווג רוחני.

ענינים. (ז) שכל היא השפעה חיצונית והארה. (ח) טפה המשכה עצמית.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ראש השנה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמרים ד"ה תקעו בחדש שופר וד"ה א"ר אבהו כו' אשר לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מראש השנה תרצ"א ריגא (נדפסו בספר המאמרים קונטרסים ח"א קכב, א ואילך)*. לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וצייונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

מוצש"ק סליחות, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ.י.

* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ.י. או בדואר אלקטרוני: info@lahak.org, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

(159) ראה ספר המאמרים עזר"ת ע' עז. תרח"ץ ע' כד. לקוטי שיחות ח"ב ע' 386. ועוד.

(160) ראה זח"א ס, א (תוספתא). פרקי דר"א ספל"א.

(161) ראה תניא רבתי סימן ד' (ה) – הובא ברד"ל לפרקי דר"א שם (אות נט). אוצר מדרשים

(אייזענשטיין) ח"ב ע' 585.

הוא רק המשכה מהנפש להיות מקור לשכל, וכל המשכה והתפשטות ה"ה הארה לבד, משא"כ השפעת והמשכת הטפה ה"ז השפעה עצמית שנמשך עצם ומהות הדבר, ולכן הרי עיקר שרש השפעה זו היא דוקא מכח העצמי הכלול בהנפש וכידוע הראי' ע"ז¹⁵¹ דבעל מום מוליד שלם, ויפה כח הבן מכח האב¹⁵², וטעם הדבר הוא לפי שהגרעון אצלו הוא רק בהכחות הגלויים, והיינו דעפ"י רוב הוא מפני קלקול האברים ומשו"ז הוא סילוק הכח, אבל כ"ז הוא רק בכחות הגלויים, אבל בהכחות העצמיים הכלולים בעצם הנפש אין בו שום גרעון וחטון כלל וע"כ מוליד שלם הרי דעיקר כח ההולדה הוא מהכח העצמי דוקא. ואופן המשכתו הוא שנמשך מהות ועצמות הכח ממש, שלמעלה מהגלויים, ולכן יכול להיות יפה כח הבן, לפי שהאב נותן לבנו העצמות שלו שלמעלה מן הגלויים, ולהיות שהעצם נמשך בהשפעה זאת לכן מתהווה מהות ומציאות דבר, והוא הולד המתהווה. והדוגמא מזה יובן בהפרש בין נשמות ומלאכים דשרש המלאכים הוא מבחי' זיווג רוחני דאו"א שזהו בחינת השפעה חיצונית לבד, דהיינו שאינו נמשך בזה בחי' עצמות והפנימית כ"א הארה בלבד, דהנה ידוע דכל ההתהוות הוא מבחי' חו"ב וכמ"ש¹⁵³ כולם בחכמה עשית ואי' בזח"ג דמ"ג ע"א כולם בחכ' עשית בבינה, דחו"ב הם אין ויש¹⁵⁴ דחכ' אין ובינה יש, וחו"ב זווגייהו תדיר לצורך קיום העולמות¹⁵⁵. אך כ"ז הוא מחיצוניות דחו"ב, דמה שנמשך בזה הוא רק הארה לבד, אבל בהתהוות הנשמות הנה הגם שזהו מבחי' יחוד זו"ן שנקרא זיווג גופני הנה ההמשכה בבחי' יחוד וזיווג זה הוא בחינת השפעה פנימית ועצמית וכמו עד"מ בהשפעת הטפה להוליד בדומה לו שנמשך בזה מעצמות האב כמו"כ הנשמות נקראים בנים למקום הנה שרש התהוותם הוא מבחי' העלם העצמי דחכ' שהוא בחי' חכ' הקדומה שבעצמות ומבחי' העלם העצמי דא"ס. וזהו נעשה אדם בצלמנו שהוא בחי' צורה עצמית¹⁵⁶, וכתוב¹⁵⁷ כי חלק הוי' עמו. וזהו הכח המיוחד שיש בכאו"א אשר בו ועל ידו יכול לעלות ולהגיע גם להמדרי' היותר עליונה לתקוע עצמו בשופר. ולכן הנה כאו"א יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב¹⁵⁸. וזהו א"ר אבהו למה תוקעין כו' עקדת יצחק בן אברהם להורות על זה דבנשמות הוי' המשכה עצמית, ולכן מזכיר כאן יצחק בן

151) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רמט. תו"ח שמות לט, א. תצוה תעז, ב (בהוצאה החדשה – ח"א כה, ב. ח"ב שכו, ג). סידור עם דא"ח קסד, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' תמב. ספר המאמרים תרכ"ט ע' שמה. תרמ"ח ע' קנח. תרנ"ז ע' קל. ובכ"מ.

152) שבועות מח, א. וראה ספר המאמרים תרנ"ז שבהערה 148. אגרות יקודש שבהערה 147.

153) תהלים קד, כד.

154) לקו"ת פקודי ו, ב. אמור לג, ד. ובכ"מ.

155) ראה זח"ג ד, א. רצ, ב (אד"ז). עץ חיים שער כט (שער הנסירה) רפ"ב. לקו"ת נצבים מז, א. שה"ש כב, ג. ספר המאמרים תרנ"ז שבהערה 148. תרפ"ט ע' 131. וש"נ.

156) בכת"ק: „וכתי' בראשית ברא כו' בשביל ישראל שנקראי' ראשי' שהם עיקר כוונת הבריאה, לכן היום דר"ה הוא ביום ברוא האדם דוקא". – ונמחק בהעתקה.

157) האזינו לב, ט.

158) תנא דבי אליהו רבה פכ"ה.

וחכמה שמתחכם בו הרי יש לזה הגבלה כמה יכול להתחכם בענין זה, ואפי' חכם גדול שמשכיל הרבה בעומק הענין מ"מ יש בזה הגבלה דעד פה תבא ותו לא, והוא שאין ענין ההשכלה נושא יותר, עס האט א הגבלה וויפיל די השכלה פארנעמט און פארטראַגט, וכן מה שיכול להיות הסתעפות השכל, והוא מה שמשכל זה באים לענין אחר המסתעף משכל זה, הנה הכל הוא בהגבלה. ובהכרח שיהי' בזה הגבלה, והיינו שההסתעפות יהי' רק בענינים השייכים לשכל הזה, דההגבלה הוא ג"כ מגדר וענין ההשכלה, ולואת הנה אם לא יגביל א"ע בזה, הרי אז ילך בדרך עקלתון גם בגוף ועצם השכל, כי השכלים והענינים המסתעפים משכל זה, הנה לבד זאת שהם עצמם שכל, הרי בהם ועל ידם מתבאר גוף שכל זה יותר, וכאשר הענינים אינם שייכים באמת אל השכל הרי מה שעיי"ז מתבאר מזה הענין השכלי הזה הרי אינו אמת ע"כ הרי בהכרח שיהי' בזה הגבלה, אבל בהשפעת המשכת הטפה מהמוח עם היות שזהו השפעה גשמיות הרי יש בזה כח הא"ס¹⁵⁰ שהרי יכול להוליד עד אין שיעור והיינו דלבד זאת דטפה זו עצמה מכילה בתוכה ריבוי גדול מאד וכידוע דהולד הנוצר הוא רק מחלק אחד של אלף אלפים וריבוי רבבות חלקים, אשר כל א' מהחלקים הללו ראוי להזריע, הנה לבד זאת, הרי גם הנולד מוליד עוד, עד שיצאו כמה דורות לאין שיעור, הרי שיש בזה כח א"ס ובלי גבול. והנה עוד הפרש יש בין השפעת השכל להשפעת הטפה והוא מה שמהשפעת השכל הרי לא יתהווה מהות שכל אצל המקבל וכמו בהשפעת השכל מהרב אל התלמיד, הנה אם המקבל הוא בר דעת בעצמו אז יבין השפעת הרב ויתוסף לו אור שכל הרבה עיי"ז, עד שמתלמד להשכיל בעצמו דבר שכל וחכמה כפי אופן שהרב משכיל, אבל אם המקבל אין לו שכל בעצמו הרי לא יבין השפעת הרב ולא יתלמד עיי"ז מאומה, משא"כ בהמשכת הטפה הרי מתהווה ולד שלם במוחין וכח השכל וכן שארי הכחות והוא הולדה בדומה, וא"כ הרי בהשפעה זו מתהווה מהות שכל ממש אצל הנולד. נמצא דב' מיני השפעות אלו דשכל וטפה עם היות דשניהם נמשכים מהמוח הרי חלוקים זמ"ז בג' ענינים, הא' דהשפעת השכל הוא רוחני, והטפה היא גשמית. הב' דהשכל הוא גבולי, והלידה הוא בל"ג. הג' דבהשפעת השכל אינו מתהווה מציאות דבר, ובהמשכת הטפה הולדה בדומה לו.

קיצור. השפעת השכל היא רוחני, והשפעת הטפה היא גשמית וחלוקים זמ"ז (א) שכל רוחני וטפה גשמי, (ב) שכל גבולי והולדה בל"ג, (ג) מהשפעת השכל אינו מתהווה מציאות דבר, ומטפה מתהווה ולד.

ענינים. (טו) שכל רוחני, גבולי, ואינו מהוה מציאות. (טז) טפה גשמי, הולדת מציאות, ובלי גבולי.

(ז) **ובאמת** הנה עיקר ההפרש ביניהם הוא דהשפעת השכל הוא השפעה חיצונית והיינו שאינו נמשך בזה עצמות ומהות הכח כ"א הארתו לבד ולכן הרי כל עיקר שרש ההשפעה הזאת הוא אינו אלא מכח המשכיל שבנפש, דהכח המשכיל

בס"ד ליל ב' דר"ה תרצ"א, ריגא.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגנו, והנה בר"ה מצות היום הוא בשופר, דבמצות שופר הרי יש בה ב' ענינים, שמיעת קול השופר ותקיעת שופר, ובפסוק נקרא ר"ה יום תרועה וכמ"ש יום תרועה יהי' לכם, וכן מעלתן של ישראל הוא שיודעין תרועה, וכמ"ש (תהילים פ"ט⁹) אשרי העם יודעי תרועה ואי' במד"ר (ויקרא פכ"ט⁹) א"ר יאשי' כתיב אשרי העם ידעי תרועה, וכי אין אר"ה יודעין להריע, כמה קרנות יש להן, כמה בוקיננוס יש להם, כמה סלפירנסי' יש להם (והוא מין שופר וחצוצרות, מ"כ) ואמרת אשרי העם ידעי תרועה, אלא שהן מכירין לפתות את בוראם בתרועה והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להן מדה"ד למדה"ר, א"כ א"מ מפני מה אינו מזכיר ל' תרועה ואומר רק תקעו בחדש שופר, גם מהו השם תקיעת שופר. ועוד מהו בחדש שופר, דמצות היום הוא בשופר, דזהו העבודה בר"ה, והי' ל' למימר תקעו בשופר, ומהו בחדש שופר. בכסה ליום חגיגנו הנה בכסה הוא לשון זמן שהוא זמן ומועד קבוע⁹ וכמו שפרש"י⁹ בכסה ל' זמן נועד, דפי' יום מועד קבוע לכך וכמו ליום הכסא יבא ביתו (משלי י"ט¹⁰) למועד הקבוע, והוא מהגמרא דסנהדרין דצ"ו ע"ב אין כסא אלא זמן כו', ופי' תקעו בחדש שופר

(1) מאמר זה ושל אחרי (ד"ה א"ר אבהו) הם המשך אחד ונדפסו בקונטרס י"ד (ספר המאמרים קונטרסים ח"א קכב, א ואילך). בהוצאה זו ניתוספו מ"מ והערות ע"י המו"ל. ב"יאיר נתיב" למאמר זה כותב רבינו: „בכסא זמן לוקח (מ)הדרוש תקעו, וס"א [ספר המאמרים תרס"א ע' קסא ואילך]*. (בביאור עצמי) הרמז של הרמב"ם שמכין מל' זכרונות שופרות, לוקח מהדרוש יו"ט של ר"ה וס"ו [המשך תרס"ו ע' ב]* (בהסבר עצמי, ובביאור מפורט) והענינים (א) בחילוק רצון ועומק הרצון. (ב) דתשובה תקנה לשבים. סברות עצמיים על יסודות שונים.

בנוכחתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ב, ספר הקיצורים והענינים מהדרושים שנאמרו בעה"י מש"פ נצבים תרצד"ק, כסדרן, בשנת תרצ"א הבע"ל, נרשם: „תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגיגנו, ובו ח' פרקים, ועניניו אחד ועשרים". – נעתקו לקמן במקומם.

(2) תהלים פ"א, ד.

(3) ר"ה כו, ב. כו, א.

(4) פינחס כט, א.

(5) פסוק טז.

(6) פיסקא ד.

(7) כ"ה בכת"ק, בהעתקה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. במדרש שלפנינו: סלפירגסי.

(8) ראה אוה"ת (יהל אור) עה"פ (ע' רפה ואילך).

(9) עה"פ תהלים שם. וראה גם רש"י עה"פ משלי שהובא בפנים.

(10) פסוק כ.

(* עוד מאמר המיוסד על ד"ה תקעו הנ"ל: ד"ה תקעו תרצ"ג [ספר המאמרים תרצ"ג ע' י"א ואילך].

(** עוד מאמר המיוסד על חלק זה מהמשך תרס"ו: ד"ה יו"ט של ר"ה תרצ"ב פ"ה ואילך [ספר המאמרים תרצ"ב ע' י"א ואילך].

בכסה היינו בזמן הקבוע בתורה לתקוע בו בשופר, וזהו תקעו בחדש שופר בכסה היינו ביום זמן הקבוע להתגלות בחי השופר, דהנה ידוע דכל הגילויים העליונים יש להם זמן קבוע שבהם מאירים ומתגלים¹¹, דבגילויים העליונים הרי יש ב' בחי' ומדרי', הא' הגילויים דזמן ומקום שהן גילויי אורות העליונים שבאים בס' השתל', והב' הגילויים שלמעלה מבחי' זמן ומקום והם הגילויים שלמעלה מסדר השתל', הנה גם הגילויים שלמעלה מבחי' זמן ומקום והיינו שלמעלה מסדר השתל' יש להם ג"כ זמנים קבועים שאז מאירים והו"ע המועדים שהם בחי' זמנים קבועים שאז מאירים בחי' הגילויים שלמעלה מסדר השתל' על כללות השנה¹². אמנם ההמשכה כללית של הגילויים שלמעלה מס' השתל' הוא ע"י עשי' ועבודה דוקא, והיינו דהגילויים דס' השתל' הנה כללות ההמשכה הרי נמשכים מאליהן ומעצמן בזמן הקבוע להגילויים ההם, אבל הגילויים שלמעלה מס' השתל' הנה המשכת כללות ההמשכה הוא דוקא ע"י העבודה שבזמן ההוא. דהנה כל המצות הם גילויי אורות עליונים שמאירים ומתגלים בעולם, דתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצוה דרבנן¹³ מספרן תר"ך¹⁴ והם הגילויים מבחי' תר"ך אורות דכתר¹⁵, וכל מצוה ומצוה הרי יש לה זמן קבוע, דאז הוא ההמשכה כללית של המצוה ההיא, ואח"כ בעת קיום המצוה הוא ההמשכה פרטית של המצוה ההיא, וכמו במצות תפילין דזמנה ביום ולא בלילה¹⁶, הנה בהגיע הזמן של אור היום אז הוא כללות ההמשכה דהגילויי אור דתפילין ובעת שמקיים המצוה אז הוא ההמשכה פרטית, ומצות ק"ש הוא בערב ובקר בזמן שכיבה וזמן קימה¹⁷, וכן כל מצוה יש לה מועד קבוע שע"י עשיית המצוה בזמן ההוא ממשכים בחי' האור והגילוי. אבל כללות ההמשכה הוא מאליו וממילא מצ"ע שכ"ז הוא בהגילויים דס' השתל', אבל הגילויים שלמע' מס' השתל' הנה כללות ההמשכה הוא ע"י עשי' ועבודה דוקא דזהו ענין המועדים שהם ימים קבועים להתגלות אורות העליונים שמאירים אז, אבל כללות ההמשכה הוא ע"י העבודה דוקא וכמ"ש¹⁸ אלה מועדי הוי' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם, ואי' בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג) לשעבר (קודם מ"ת) אלה מועדי הוי' (גילויי שלמעלה מס' השתל') מיכן ואילך אשר תקראו אתם (דאתם כתיב) א"ר אילא אם קריתם אתם הם מועדי, ואם לאו אינן מועדי, והיינו דגם כללות ההמשכה הוא ע"י עבודה ועשי', דחידוש זה נתחדש במ"ת דגם הגילויים שלמע' מזמן ומקום יהיו נמשכים בזמן ומקום ע"י עשי' ועבודה. וטעם

11 ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקסט"ט ע' רפא ואילך. תורת חיים בשלח שמש, ב ואילך (בהוצאה החדשה – רלט, ד ואילך).
 12 ראה לקו"ת ברכה צח, א.
 13 ראה ד"ה כימי צאתך שנה זו (תרצ"א). וש"נ. לקו"ש חכ"ט ע' 104 ואילך.
 14 ראה ספר כתר תורה (להר"ד ויטאל) הובא בתורת העולה להרמ"א ח"ג פל"ח. דרך אמונה (להר"מ בן גבאי) ע' כו ואילך (בהוצאת קה"ת, תשמ"ח). של"ה פ' יתרו שטז, א. וראה ד"ה כימי צאתך הנ"ל.
 15 ראה תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך). וראה ד"ה כימי צאתך הנ"ל. וש"נ.
 16 מנחות לו, ב. טושו"ע ושו"ע אדמו"ר הזקן או"ח רס"ל.
 17 רמב"ם הל' ק"ש רפ"א. שו"ע ושו"ע אדה"ז שם רסנ"ח.
 18 אמור כג, ד.

שהוא ממש, משא"כ כשמציירים דמות אדם הרי לא נמצא שום דבר בארכו רחבו ועוביו כ"א שמצוייר בדיו שחור (או בצבע) ע"ג נייר או קלף לבן, ואז נראה תמונת האדם, והגם שבתמונת האדם ג"כ ניכר כל פרטי אבריו הן בארכם והן ברחבם אמנם אינם אלא רק תמונת הדבר, ולא כמו שהוא בחיתוך אבריו בדרך מדידה, והיינו שאין היקף אבר היד או הרגל שבהתמונה משתוה לעצם אבר היד או אבר הרגל כמו שהוא ורק שנראה מדתו ע"י הציור לבד, אבל לא ממש, שהרי בדמות תמונת אדם, הרי לא נמצא בו שום ממשות כלל, משא"כ בצלם הרי יש בו ממשות הדבר ההוא, ולכן גוף האדם ממש נקרא בשם צלם והוא לפי מה שהחקיקה והציור הוא בגוף ועצם הדבר וממשו נקרא זה בשם צלם. וזהו נעשה אדם בצלמנו, דהנה ידוע¹⁴⁵ דנשמות מושרשים בבחי' עצמות א"ס ב"ה, דהנה כתי'¹⁴⁶ בנים אתם לה' אלקיכם דכמו הבן הרי שרשו מעצמות מוח האב¹⁴⁷ כמו"כ הנשמות הרי שרשן מעצמות חכמתו ית'. דזהו הפרש בין נשמות למלאכים¹⁴⁸, דנשמות נמשכים דרך יחוד ז"ן הנק' זיווג גופני¹⁴⁹, והמלאכים הן מיחוד או"א הנק' זיווג רוחני, בחי' זיווג נשיקין שהו"ע אדבקות רוחא ברוחא¹⁴⁹. ולכאורה הרי זיווג רוחני הוא למעלה יותר מזיווג גופני, ומ"מ מעלת הנשמות גדולה יותר ממעלת המלאכים. אך הענין הוא לפי שהשפע הפנימית והעצמית באה בבחי' זיווג גופני דוקא. משא"כ בזיווג רוחני שהוא בחי' השפעה חיצונית לבד. והמשל בזה ידוע דזיווג רוחני הוא כמו השפעת השכל דרך המוח, והמשל דזיווג גופני הוא כמו המשכת הטפה דרך המוח.

קיצור. צורה עצמית הוא שהעצם מצטייר בזה, יבאר דבאותיות החקיקה הרי העצם נושא את האותיות, א"כ העצם והאותיות ב' דברים, אבל כאשר העצם מצטייר אז הם דבר א' והו"ע הצלם, כמו תבנית אדם ומראה אדם, ויבאר מדרי' צלם בנשמה שהיא המשכה עצמית.

ענינים. (יא) צורה עצמית שהעצם מצטייר. (יב) צלם הוא תבנית אדם, ומראה אדם. (יג) נשמות המשכה עצמית. (יד) זיווג רוחני וגופני.

(ו) **והנה** אנו רואים שיש הפרש בין ב' השפעות אלו¹⁴⁸, והוא דהשפעת השכל עם היותה השפעת אור רוחני מ"מ הרי יש גבול להשפעתו, דהרי בכל דבר שכל

145 בהבא לקמן – ראה ד"ה ויאמר אלקים תער"ב (ספר המאמרים תער"ב-תרע"ו ע' לו ואילך). ועם הוספות כו' – ספר המאמרים תרצ"ו ע' 43 ואילך.

146 פ' ראה יד, א.

147 ראה תניא רפ"ב: „כמו שהבן נמשך ממוח האב“, וביארו אבותינו רבותינו נ"ע, מעצמותו ומותו העצמי דמות האב שלמעלה מכחות הגלויים (אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ב ע' תפד). וראה אור תורה להרב המגיד ב, סע"ג ואילך.

148 ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ע' רמ ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ב, א ואילך. ה, ג ואילך. צח, ג ואילך. סידור עם דא"ח שער התקיעות רמה, ג ואילך. סהמ"צ להצ"צ ג, א ואילך. ספר המאמרים תרנ"ז ע' רסו ואילך.

149 ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש ד. מקומות שצויינו בהערה הקודמת.

הדבר הוא לפי שנתאווה¹⁹ הקב"ה להיות לו ית'²⁰ דירה בתחתונים, דתחתונים הם מוגבלים בהגבלה בזמן ומקום, ודירה בתחתונים הכוונה שיהי' הגילוי בזמן ומקום, ולכן נתנו המצות בזמן ומקום שיושלם הכוונה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודת התחתונים, וזהו תקעו בחדש שופר בכסה, דר"ה הוא יום קבוע להתגלות בחי' ומדר' שופר.

קיצור. ר"ה נקרא יום תרועה בכתוב, ולמה אומר ל' תקיעה. ויקשה מהו בחדש שופר, ויבאר דכסא הוא ל' זמן, דבר"ה הוא התגלות מדר' שופר, דהגלוי' שלמעלה יש להתגלותם זמן קבוע, הגילויים דסדר השתל' נמשכין מעצמן, ושלמעלה מהשתל' גם כללוי' ההמשכה הוא ע"י עבודה, דבמ"ת ניתן כח זה.

ענינים. א) ר"ה יום תרועה. ב) כסא זמן. ג) גילויים דסדר השתל' נמשכין מעצמן. ד) הגילויים שלמעלה מהשתל' גם כללות ההמשכה ע"י עבודה. ה) במ"ת ניתן הכח להמשיך הלמעלה מהשתל' בזמן ומקום.

ב) **והנה עוד פ' בכסה שהוא ל' כסא,** דהנה אי' בזח"ג דרל"א ע"ב בכסה כסא דעלמא עילאה כס ה' ופ' כסה ל' כסא, וא"כ ה' ל' למכתב באלף כסא ומאי אמר כסה בה' ותיריך דענינו כס ה' שהוא כסא לבחי' ה' עילאה, וכן פ' הרמ"ע²¹ ספורנו²² דכסה הוא ל' כסא, בכסה יום כסא דין, דר"ה הוא יום הדין, ולכן נקרא כסה שהוא יום כסא דין, וטעם הדבר מפני מה נקרא ר"ה כסא הוא דהנה נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים והתחתונים הם מוגבלים בזמן ומקום, וכשעלה ברצונו ית' להיות לו ית' דירה בתחתונים, היינו שיהיו עולמות ונבראים בעלי גבול ונראים למציאות והם על ידי עבודתם ימשיכו גילויי אורות עליונים שלמעלה מס' ההשתל', ולזאת הנה בכדי שיהי' ההתהוות דעולמות ונבראים דבי"ע, שעולמות ונבראים דבי"ע הנה לבד זאת שהם בע"ג ומדה הנה עוד זאת שהן בחי' יש ודבר נראה לדבר ומציאות בפ"ע, דזהו כל ענין היש מה שהוא מוגבל בהגבלת הקצות דמעלה ומטה, ונרגש למציאות בפ"ע, הרי א"א שיהי' התהוות זו מבחי' גילוי האור והחיות, דאז לא הי' מציאות יש כלל, כ"א התהוות היש הוא מבחי' העלם והסתר האור דוקא.

דהדיו הוא דבר נוסף על העצם, שהרי מסתיר על העצם, הנה הגילוי הבא ע"י דבר המסתיר הרי גם הגילוי הוא כמו ענין נוסף דכל זה הוא באותיות הכתב, אבל באותיות החקיקה שאין דבר המסתיר ה"ז גילוי העצם, היינו שאין הגילוי ענין נוסף על העצם, וזהו"ע בעצמנו שהוא צורה עצמית גילוי העצם וכונודע דבמדריגת האותיות הנה שרש הנשמה הוא מבחי' אותיות החקיקה וכמא'¹⁴¹ נשמה שנתת בי טהורה היא דבחי' ומדר' טהורה היא בחי' ומדר' טהירו עילאה¹⁴², אותיות החקיקה, וכמ"ש בזח"א (בתחלתו¹⁴³) בריש הורמנותא דמלכא (רשות ורצון המלך ית'¹⁴⁴) גליף גליפו בטה"ע (חקק חקיקות¹⁴⁴) והו"ע בעצמנו בחי' צורה עצמית.

קיצור. צורה עצמית שהצורה הוא בעצם הדבר, הגילוי שבא ע"י דבר המסתיר הנה הגילוי עצמו הוא כאלו דבר נוסף על העצם, יבאר ההבדל בין גילוי העצם לגילוי מן העצם, ויבאר ההפרש בין אותיות הכתב לחקיקה.

ענינים. ט) צורה עצמית בעצם הדבר. י) גילוי ע"י דבר המסתיר הוא כמו נוסף על העצם.

ה) **והנה** בעומק הענין הנה צורה עצמית הוא מה שהעצם מצטייר בזה, ואין זה כמו אותיות החקיקה הנ"ל שזהו רק גילוי העצם, ולא העצם ממש, שהרי האותיות אינם צורת העצם של הדבר דהיינו המתכות או האבן טוב וכה"ג כ"א שזהו ציור בהעצם, דהיינו גילוי ממנו רק שהגילוי הוא מן העצם, ולא כמו דבר נוסף על העצם, והיינו שהצורה היא בהעצם גופא, ולא כמו באותיות הכתב שדבר מחוץ לו שהוא הדיו עושה הציור בהקלף, אלא שהצורה הוא בהעצם גופא, אבל אינו העצם ממש, ובמילא הרי בזה שייך לחלק בין העצם והצורה, ושייך לומר שהעצם נושא את הצורה, והיינו שהצורה אינה העצם ממש, רק גילוי העצם, והכוונה שהעצם נושא בתוכו את הצורה קודם שנתגלה והצורה הוא התגלות הדבר וכמו חומר הראשון שנושא הד' צורות, והצורה הוא ההתגלות. אמנם צורה עצמית הוא שהצורה אינו רק גילוי העצם כ"א הוא העצם ממש שמצטייר, ובזה הרי אינו שייך לחלק בין העצם והצורה ואינו שייך לומר שהעצם נושא את הצורה והעצם שהעצם נוסף על העצם הוא כמו עצם הדבר ממש כמו שהוא, דהנה בגשמיות הרי ההפרש בין צלם ודמות הוא שהצלם הוא כמו עצם הדבר ממש כמו שהוא, והדמות הוא רק מראה הדבר ההוא לבד¹⁴⁴, וכמו עד"מ כשעושיין צלם מן תבנית אדם, לוקחים עץ או אבן וחותכים ממנו צלם האיש ההוא בעובי גופו קומתו וחיתוך אבריו, וכן כשיוצקים מאיזה מין מתכת תבנית איש הרי מציקים צלם גופו כמו שהוא בציור פרטי אבריו של האדם ההוא בארכם רחבם ועובים הכל כמו

(141) ברכת „אלקי נשמה“ (ברכות ט, ב).

(142) ראה לקו"ת בחוקותי מ, א. דרושים לר"ה נד, ד.

(143) טו, א.

(144) דרך אמת לזהר שם.

(19) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

(20) כן ה' מוסיף כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע פעמים רבות על לשון המדרש – נתבאר בלקו"ש חלק יט ס"ע 27 ואילך. וראה רשימות היומן משנת תרצ"ב – ממה שסיפר כ"ק מ"ח אדמו"ר (רשימות חוברת קפד ע' 5): „אדנו"ע התחיל לכתוב – להיות לו „ית" דירה בתחתונים – בהוספת תיבת „ית" ע"י חלום. אבל גם אח"כ כתב גם ל' המורגל „לו דירה“. אבל אני כותב „לו ית' כו"ו. וראה שיחת ליל ב' דחה"פ תשי"ב (תורת מנחם התוועדות תשי"ב ח"ב ס"ע 122 ואילך).

(21) כ"ה „הרמ"ע" בד"ה תקעו תרס"א שבהערה 1 (וכ"ה בספר המאמרים תרפ"ח ע' רפ. ועוד). באוה"ת שבהערה הבאה (וכ"ה באוה"ת בראשית קעב, א. ספר המאמרים תרל"ד ע' שכד. ועוד) „מ"ע" [=מורנו עובדי"י] (כ"ה ברשימת „ראשי תיבות“ ב„מפתחות“ ל„ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ“ (קה"ת, תשד"מ) ע' רכו).

(22) עה"פ תהלים שם. הובא באוה"ת שבהערה 8.

וכמ"ש רבינו ז"ל²³ בשם מורו הבעש"ט נ"ע הנה כתיב²⁴ לעולם הוי' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו'²⁵ תיבות ואותיות אלו הן ניצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלקינו יקום לעולם²⁶ ודבריו חיים וקיימים לעד²⁷ כו' כי אלו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש אלו היו מסתלקות ממנה כרגע חס ושלום האותיות מי' מאמרות שבהן נבראת הארץ בז' ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש עכ"ל, אלא שהאותיות באים בהתלבשות והשתל' ממדריגה למדריגה, וע"י השתל' רבות ועצמות יורדות לעשי' גופנית ועז"נ²⁸ ואתה מחי' את כלם א"ת מחי' אלא מהווה²⁹ דהיינו יש מאין, אבל הוא בדרך העלם והסתר הבורא מהנברא, דזהו"ע מה שהתהוות הוא מבחי' מל'³⁰ כמ"ש³¹ מלכותך מל' כל עולמים, דכל עולמים הנה התהוותם ע"י ספי' המל', ואומר מלכותך שהוא בחי' מל' דא"ס ב"ה מלכות כל עולמים, דמריש כל דרגין ועד סוף כל דרגין הנה בחי' וספירת המל' הוא שרש כל העולמים, והיינו דהן העולמות הכללים והן עולמות הפרטים הנה התהוותם הוא ע"י ספי' המל', דספי' המל' הוא בחי' לבוש כמ"ש³² ה' מלך גאות לבש שהוא בחי' לבוש להעלים ולהסתיר האור שיוכל להיות התהוות הנבראים בבחי' יש ודבר בפ"ע.

קיצור. יבאר דכסה ל' כסא, דר"ה נק' יום כסא דין, שעלה ברצונו ית' שיהי' עולם בע"ג יש ומציאו' והתחתונים בעבודתם ימשיכו גילוי אורות עליונים, והתהוות היש הוא מהעלם והסתר האור, ואת"ה, אותיות, מחי' מהוה, והתהוות ע"י ספי' המל' שנק' לבוש.

ענינים. (ו) ההתהוות הוא מהעלם האור.

(ג) **והנה ידוע דבר"ה חוזר כל דבר לקדמתו והעולם מתחדש אז כמו בתחילת הבריאה וכמאמר³³ זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, דיום ראשון**

(23) תניא שער היחוד והאמונה רפ"א.

(24) תהלים קיט, פט.

(25) בראשית א, ו.

(26) ישעי' מ, ח.

(27) ב"אמת ויצב".

(28) נחמי' ט, ו.

(29) ראה פרדס שער ו (שער סדר עמידתן) פ"ח. ראשית חכמה שער הקדושה ספ"ו. של"ה עשרה מאמרות מאמר ג"ד. שער האותיות אות ס (מח, ב, ע, א). תניא שעהיה"א פ"ב.

(30) ראה תניא אגה"ק ס"ב (קל, ב ואילך).

(31) תהלים קמה, יג. וראה תניא פנ"ב.

(32) תהלים צג, א. וראה לקו"ת נשא כ, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א ע' קעז.

(33) תפלת מוסף דראש השנה – מר"ה כז, א.

(ד) **אמנם** ענין צורה עצמית הוא שהתגלות הוא בעצם הדבר, והיינו דצורה בכלל הוא גילוי, התגלות הדבר בלבד, אבל צורה עצמית הרי אין זה שהגילוי הוא רק התגלות הדבר בלבד אלא שהתגלות הוא בעצם הדבר ואינו דבר נוסף על העצם וע"ד האותיות החקוקים על החותם¹³⁹, הרי האותיות הם בגוף החותם, דעם היות שהאותיות בכלל הם גילוי הדבר ולא מהותו ממש, מ"מ הרי באותיות החקיקה הנה ההתגלות היא ג"כ מן העצם, שהרי אין כאן דבר נוסף על העצם, שהרי אין זה כמו אותיות הכתיבה שהן ג"כ גילוי הדבר, אבל הגילוי הוא ע"י שמסתיר על העצם וא"כ אין הגילוי מן העצם, וכמו אותיות הכתובים בדיו על הקלף¹⁴⁰ הנה ע"י שהדיו מצטייר על הקלף הוא גילוי האותיות, א"כ הרי הגילוי בא מזה שהדיו מסתיר על הקלף, וא"כ הרי הגילוי אינו מן העצם ממש מאחר שיש דבר המסתיר, דהכוונה בזה הוא דגילוי הבא ע"י דבר המסתיר הנה בכללותו הוא כדבר נוסף על העצם ואינו כמו העצם ממש, וכמו באותיות הכתובים על הקלף, הנה גילוי האותיות באים לשתי סיבות, הא' הוא הדיו המסתיר על לבנונית הקלף, והב' הוא לבנונית הקלף המקיף את האותיות והממלא אותן מבית ומחוץ כפי ציורם ותמונתם של האותיות, וכשם שבלא הסתר וציור הדיו או הצבע על לבנונית הקלף א"א להיות גילוי האותיות כך בלא לבנונית המקיף את האותיות א"א להיות גילוי האותיות. והנה הדיו המסתיר על הקלף הוא דבר נוסף על העצם אבל הלבנונית המקיף את האותיות הרי אינו דבר נוסף על העצם שה"ה מעצמו ומהותו של הקלף אמנם להיות שהגילוי הוא ע"י דבר המסתיר הנה גם הלבנונית של הקלף הוא כמו ענין נוסף על העצם, היינו שאינו כמו העצם ממש, ואין זה שהוא מהות אחר מהעצם, שהרי זהו הקלף עצמו, רק שאינו מ"מ כמו העצם ממש. דהנה מציאותו העצמי של הקלף הנודע ע"י האותיות הוא גילוי הבא ע"י דבר המסתיר שהרי הדיו מכסה על הקלף ואז הנה גם הלבנונית שאינו מכוסה הרי אין זה כמו העצם ממש וכמ"ש במ"א¹⁴⁰ הפרש בין גילוי העצם שהוא כמו העצם ממש ובין גילוי מן העצם שהוא רק לפי אופן העצם וכמו הגילוי דאצי' שהוא בבחי' א"ס להתפשטותו מ"מ אין זה כמו בחי' הא"ס דגילוי אור הכתר. והמשל בזה הוא ע"ד הפרש דאור וזיו השמש מן השמש, דהאור והזיו הוא כמו עצם השמש, וגילוי אור השכל מכח המשכיל שהוא רק לפי אופן העצם, ואינו כמו העצם ממש, ובענין העצם הרי הגילוי שהוא רק לפי אופן העצם ואינו כמו העצם ממש ה"ו כמו ענין נוסף על העצם, וכמו גילוי אור השכל מכח המשכיל שהוא רק לפי אופן העצם הנה הגם דהגילוי הוא מכח המשכיל מ"מ הנה מאחר שהוא רק לפי אופן העצם בלבד, ואינו כמו העצם, הנה גם הגילוי עצמו הוא כמו ענין נוסף על העצם, וטעם הדבר הוא דגילוי שכל הגלוי מכח המשכיל הוא ע"י הסתר, דזהו"ע השכל שמצייר ומגביל את כח המשכיל בנקודה וענין זה, וא"כ גם הגילוי הוא כמו ענין נוסף על העצם, וכמו"כ באותיות הכתב שהגילוי הוא ע"י הסתר הדיו על הקלף,

(139) ראה לקו"ת בחוקותי מה, א ואילך. חוקת נו, א ואילך. המשך תרס"ו ע' תעג ואילך. המשך תער"ב

ח"א ע' תק. ספר המאמרים תרפ"ט ע' 254. תרצ"ב ע' עא. ועוד.

(140) ראה המשך תער"ב ח"א ע' רמז ואילך. ח"ב ס"ע אקסט. ועוד.

היינו יום ראשון של ברה"ע, דהגם דבכ"ה באלול נברא העולם³⁴ ור"ה הוא יום ו' לבריאה יום שנברא בו אדה"ר³⁵, מ"מ עיקר ההתחדשות העולם עתה הוא בר"ה דוקא, ולא בכ"ה באלול, וכמו שאומרים³⁶ היום הרת עולם וכו' והיינו כי מתחילה הי' מצד כי חפץ חסד הוא³⁷, וכדאית' בע"ח שער הכללים פ"א כשעלה ברצונו ית' שמו לברוא את העולם כדי להטיב לברואיו ויכירו גדולתו ויזכו להיות (ע"י עבודתם דוקא) מרכבה למעלה להדבק בו ית', דכללות בריאת העולם הוא מצד כי חפץ חסד הוא דהברואים התחתונים יכירו גדולתו ית' בידיעה והשגה, וע"י זיכוכם בעבודת המוח והלב יהיו בבחי' מרכבה למעלה, א"כ עכשיו באתעדל"ת תליא מלתא³⁸ היינו ע"י עבודת האדם בקיום התומ"צ, ולכן הנה עיקר ההתחדשות הוא בר"ה יום שנברא האדם, דהאדם ע"י עבודתו ממשיך בחי' אור וחיות חדש בעולם, ולהיות דהמשכת האור בעולמות צ"ל ע"י כסוי והסתר כנ"ל לכן ר"ה הוא בחי' יום הכסה, דכסה הוא בחי' כס ולבוש להלביש ולהעלים את האור שיוכל להיות נמשך בעולם. אמנם בבחי' הכסא יש ב' מדרי' והן בחי' כסא דין וכסא רחמים, וכדאי' במד"ר פ' אמור פכ"ט³⁹ ר' יהודא בר' נחמן פתח עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר⁴⁰, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מה טעם עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב הוי' בקול שופר, ומרחם עליהם והופך עליהם מדה"ד למדה"ר כו'. וכ"ה בזהר אמור דצ"ט ע"א וכורסייא דדינא אתתקן, ומלכא קדישא יתיב על כורסיא דדינא ודאין עלמא, וכדין תקעו בחדש שופר כו' זכאין אינון ישראל דידיעין לסלקא כורסיא דדינא, ולתקנא כורסיא דרחמי, ובמה בשופר. והנה כורסיא דדינא הרי אין זה דין גמור ח"ו דזהו ההפרש בין גבו' דקדושה לגבו' קשות, דגבורות קשות הן שלוחי הדין שכוונתם להרע ובהו הוא חיותם והיינו לפי שהם בעצמם רע. אבל בקדושה הרי באור פני מלך חיים⁴¹, הנה תכלית הכוונה הוא בשביל עילוי הטוב, וענין הגבו' הוא בשביל ביעור הרע בכדי שיתעלה הטוב שזה תכלית הכוונה מהדין ומשפט בר"ה, וזהו דר"ה הוא כסא יום כסא דין לבער את הרע ולגלות הטוב וכדין תקעו בחדש שופר דע"י העבודה במדרי' שופר ממשיכים רחמים פשוטים דעצמות א"ס ב"ה.

ההיא שהיתה בהחומר קודם שקבל צורה זו, והי' יכול לקבל כמה צורות שונות, הנה עלולית זו נשארה בו גם עתה, והיינו שגם אחר שכבר נתגלם בצורה זו הנה בהתגלות הלזו לא נשללה ממנו האפשרות של צורה אחרת, לפי שהצורה היא רק בהתגלות בלבד, והתגלות הדבר אינו העצמי, והוא רק צורה בלבד, והחומר הוא עצמי ופשוט ונשאר בהעלמו. והנה בחומר וצורה גשמי כמו חומר ולבנים או כלים הרי החומר עצמו הוא כבר בעל צורה דא"א לגשמי בלא קצוות בריבוע¹³⁵ או בעיגול, דהגשמי מוגבל בהגבלותיו הגשמיים בתחלה וסוף דזהו ציורו הכללי, והצורה הבאה בהחומר היא רק גילוי בלבד שמגלה היינו שמגלים אחד מהצורות שהיו עלולים להתגלות א"כ הרי מזה גופא אנו יודעים דהצורה אינה בעצם ומהות הדבר כ"א בהגילוי שלו בלבד אשר מזה גופא מובן דעצמיות החומר ופשיטותו נשאר בהעלמו, אמנם להיות החומר הוא חומר גשמי ומוגבל בעניניו לזאת אינו נרגש כ"כ בשכל והשגה, לא העצמי הנעלם דהחומר, ולא אשר הצורה הוא רק בהתגלות בלבד. ויובן זה בחומר הראשון הנושא את הד' צורות, דחומר הראשון הוא חומר פשוט שאין בו שום ציור עדיין, ואינו מוגבל בהגבלות הבאים היינו שמתהוים ומתגלים אח"כ להיותו פשוט ועצמי, והצורה היא התגלות היסודות הפשוטים, וידוע¹³⁶ דחומר וצורה הם בריאה ויצירה, דבריאה הוא התהוות החומר הראשון הפשוט ויצירה הוא ההתגלות של היסודות הפשוטים הבאים מחומר הראשון הפשוט, וכמ"ש הרמב"ן בפירושו עה"ת ע"פ בראשית¹³⁷ וז"ל הקב"ה ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת ואין אצלנו בלה"ק בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא ואין כל הנעשה תחת השמש או למעלה, הוה מן האין התחלה ראשונה אבל הוציא מן האפס הגמור המוחלט יסוד דק מאד אין בו ממש, אבל הוא כח ממציא מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכח אל הפועל והוא החומר הראשון נק' היולי, ואחר ההיולי לא ברא דבר, אבל יצר ועשה ממנו, כי ממנו המציא הכל, והלביש הצורות ותיקן אותם¹³⁸, נמצא דחומר הוא העצם הפשוט שהוא נעלם וצורה הוא הגילוי, וזהו צורה סתם הוא רק התגלות הדבר בלבד.

קיצור. צלם עצם הדבר, דמות מראה הדבר, צורה סתם הוא גילוי הדבר בלבד, כמו בחומר וצורתה שיכולה להשתנות לכמה צורות שמזה מובן דהחומר עצמו הוא פשוט, וחומר הראשון פשוט, והיסודות התגלות לבד.

ענינים. ז) צלם ודמות. ח) צורה הוא רק גילוי הדבר.

(135) ראה מכתב כ"ז ניסן תש"ח – נדפס בלקו"ש חט"ז ע' 513 ואילך. אגרות קודש ח"ב ע' שלד ואילך.
 (136) ראה ספר המאמרים תרס"ב ע' שנו ואילך (ועם הוספות כו' – ספר המאמרים תרפ"ו ע' כח ואילך.
 תרצ"ט ע' 222 ואילך). תרס"ה ע' קסה ואילך (ועם הוספות כו' – ספר המאמרים תרפ"ו ע' רעא ואילך.
 תרצ"ב ע' צה ואילך.
 (137) בראשית א, א.
 (138) עכ"ל הרמב"ן (בדילוג).

(34) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פייסקא כג (בחודש השביעי). ילקוט שמעוני פינחס רמז תשפב. תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם.
 (35) ראה תוס' שם. ר"ן לר"ה טז, א. חדא"ג מהרש"א שם. בחיי בראשית א, ג.
 (36) בתפלת מוסף דראש השנה.
 (37) מיכה ז, יח. וראה שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פ"י ואילך.
 (38) ראה לקו"ת נצבים מז, ב. אוה"ת דרושים לר"ה ע' א"שכא ואילך. וראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש ב. לקו"ת שה"ש כב, סע"ב ואילך.
 (39) פייסקא ג.
 (40) תהלים מז, ו.
 (41) משלי טז, טו.

קיצור. בר"ה כל דבר חוזר לקדמותו, ולהיות דההמשכה בעולמות הוא ע"י הכיטוי דהשתל' לכן ר"ה נק' יום הכסא, והדין דר"ה הוא בשביל עילוי הטוב, וע"י תקיעת שופר עולה מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

ענינים. ז) הדין דר"ה בשביל עילוי הטוב.

ד) **וביאור** הענין הוא דהנה מצות שופר היא מצוה רמה ונשאה מאד⁴² שהרי מצות שופר ענינה הו"ע התשובה, וכדאי' ברמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזרת הכתוב, רמז יש בו⁴³ כלומר עורו ישנים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים⁴⁴ כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, דזהו העבודה דר"ה לקבל עול מלכותו ית' בדרך עבודת עבד דוקא, והיינו דתקיעת שופר בר"ה היא גזרת הכתוב כמ"ש בהל' שופר⁴⁵ דמ"ע של תורה לשמוע תרועת השופר בר"ה שנא'⁴⁶ יום תרועה יהי' לכם, דהמצוה היא בשמיעת קול השופר ולא בהתקיעה בלבד כ"א גם לשמוע⁴⁶, וזהו דנוסח הברכה היא אקב"ו לשמוע קול שופר, ולא רק לתקוע בשופר⁴⁶, והקול דשופר הוא תרועה, דהנה תיבת תרועה יש בו ב' פ"י. הא' מל' כתינה ושבירה וכמו ורעו את ארץ אשור בחרב (מיכה ה'⁴⁷) דפי' ורעו וירוצו (רש"י) דענין הרציצה היא השבירה לחלקים קטנים ודקים ביותר וכמ"ש כברקים ירוצו (נחום ב'⁴⁸) כברקים אשר מעט תשיגם הראות (מצו"ד) והיינו דלעצם דקותם אשר משו"ז הוא גם מהירות מרוצתם שכ"ז הוא להיותם דקים ביותר שזוהו"ע הרציצה שהוא הכתינה והשבירה לחלקים קטנים, דזהו תרועה שבירה דענינו בעבודה הוא הכתינה והשבירה של כל הישות והמציאות שלו, לא מיבעי דהרצונות והענינים הלא טובים שהיו לו בתחלה שצריך לעקרם בעקירה גמורה, אלא עוד זאת לשבור את כל הישות ומציאות שלו, ולבוא בתשובה מעומקא דליבא, וענין התרועה בהכוונות דתקיעת שופר, היינו בפנימי' הכוונה צריכים לכיין בתקיעת שופר שיהי' ביטול ואיבוד הרע, שזוהו"ע תרועה מל' תרועם בשבט ברזל⁴⁹, וכמ"ש⁵⁰ הוי' יחתו מריביו, דאלו שהם מנגדים על הוי' ומונעים

(42) ראה לקו"ת דרושים לר"ה רד"ה להבין המשנה (גו, א).
 (43) רמז יש בו: בו – כ"ה בדפוסים שראיתי, אבל בכ"כ כתי"י (והתיימנים בתוכם): בה (לקוטי שיחות חיי"ד ע' 124 הערה 12).
 (44) כ"ה ברמב"ם ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בכתי"ק ובהערתה: ושונים. וכ"ה בספר המאמרים תרצ"ב ע' י.
 (45) פ"א ה"א.
 (46) ראה שו"ע אדמו"ר הזקן סתקפ"ה ס"ד. ועוד.
 (47) פסוק ה.
 (48) פסוק ה.
 (49) תהלים ב, ט.
 (50) שמואל'א ב, י.

קיצור. במצות שופר שהיא מצות תשו' ב' ענינים, א) שמיעת קול השופר שהיא חרטה על העבר, ב) תקיעת שופר הקבלה טובה על להבא, שופר שפרו מעשיכם וזהו לתקוע עצמו בשופר שהם מעשים טובים.

ענינים. ד) מצות שופר היא מצות התשובה. ה) קול שופר חרטה על העבר. ו) תקיעת שופר קבלה על להבא.

ג) **אמנם** צ"ל איך הוא בכח האדם לתקוע עצמו בשופר, הן אמת הדבר שע"י התשובה מגיעים למעלה גבוה ביותר, אבל בכ"ז הנה לעלות ולהגיע לידי מעלה ומדרי' כזו לתקוע עצמו בשופר הלא צריכים כח מיוחד על זה, ובתקיעת שופר מחוייבים כל ישראל א"כ הרי בהכרח הדבר אשר בכאו"א מישאל ישנו הכח המיוחד הלזה אשר בכחו יכול לעלות ולהגיע למדרי' היותר עליונה, וצ"ל מאין ישנו הכח הזה בכאו"א מישאל. אך הענין הוא¹³⁰ דהנה כתיב¹³¹ נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שהאדם שלמטה נעשה כצלם ודמות בחי' אדם העליון כבי' דזהו שם אדם מל'¹³² אדמה לעליון¹³³ שהאדם כלול מבחי' צלם ודמות, וידוע ההפרש ביניהם¹³⁴ דצלם הוא צורה עצמית ודמות הוא צורה מצורה, וענין צורה עצמית הוא שהצורה היא בעצם הדבר ומהותו, עד כי עצם הדבר נצטייר בצורה זו, דהנה כל צורה היא גילוי מה שנראה ונגלה הדבר הנראה, וכידוע בענין חומר וצורה דחומר הוא העצמי והפשיטות של הדבר, והצורה היא התגלות הדבר, ולקרב זה אל השגה כללית ושטחית יובן זה בגשמיות במשל כללי ושטחי חומר ולבנים הרי החומר אשר ממנו עושים אח"כ הלבנים הוא העצמי, שאין בו עדיין הצורה אשר באה אח"כ, והיינו שהוא פשוט עדיין מכל צורה ומוכן לקבל צורה, ומשו"ז הרי אפשר לעשות בו ציורים שונים, צורה של לבנים או צורות של כלים מכלים שונים ארוכים וקצרים רחבים עגולים ומרובעים, לפי שעודנו חומר פשוט לקבל כל צורה שאפשר להיות בו. והצורה הבאה בהחומר הוא התגלות הדבר והיינו שאז יוצא מציורו הפשוט הקודם, ונקראת צורה זו התגלות הדבר לפי שהצורה הזאת הגלימה והגבילה את פשיטות הציור הקדום שהי' עלול לקבל צורות שונות הנה בהחלט קבלת הצורה הזו נתגלה הדבר, וא"כ הצורה שנתגלה היא אינה אלא גילוי הדבר בלבד. כי העלולית

(130) בהבא לקמן – ראה ד"ה ולקחתם שבהערה 94.

(131) בראשית א, כו.

(132) ישע"י יד, יד.

(133) ראה ספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה (תולדות אדם) ג, א. (בית דוד) כ, ב. (תשוב"כ פ' בראשית) רסח, ב. (דרוש צאן יוסף) שא, ב. (פ' עקב) שעג, א. (ס"פ האזינו) שפר, ב. עבוה"ק ח"א פ"ז ואילך.

(134) ראה גם לקו"ת תבוא מב, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' שיז ואילך (ועם הוספות כו' – אוה"ת בשלח ע' תא). תורת חיים בשלח קפא, ב ואילך (בהוצאה החדשה – קמא, ג ואילך). שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי קו, א ואילך. ד"ה נעשה אדם תר"ם (ספר המאמרים תר"ם ח"א ע' ז ואילך). תרס"ג (ספר המאמרים תרס"ג ח"א ע' קפ ואילך. ח"ב ע' רפג ואילך). המשך תער"ב ח"א ע' תקפד ואילך. ספר המאמרים תרס"ג ח"א ע' קטו ואילך. תרפ"ה ע' נז ואילך. תש"ח ע' 59. ועוד.

וכמ"ש (ישעי' כ"ב¹²⁵) ותקעתיו יתד במקום נאמן ופירש"י מקום שהוא נאמן לנשענים עליו. וזהו"ע תקיעת שופר לתקוע עצמו בשופר, דהנה אי' במד"ר (ויקרא פכ"ט⁶¹) בחודש שופר בחודש הזה שפרו מעשיכם וכו"ל¹²⁶ בענין הביטוי לנפשותיכם, שזהו"ע הב' בתשובה שהוא הקבלה על להבא להיות שלם בקיום התומ"צ בדרך עבודת עבד. והנה ארו"ל (ר"ה ט"ז ב') א"ר יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, ובעת הקבלה על להבא הרי לבבו נאמן לקיים את התומ"צ בדרך עבודת עבד, הנה זהו"ע תקיעת שופר שהוא לתקוע עצמו בשופר שהם מעשים טובים. וזהו הטעם שתוקעין בשופר, דלכאורה א"מ מהו"ע הפועל ממש לתקוע בשופר, דמצות שופר הוא מצות התשובה, ותשובה היא מצות הלב וכמ"ש¹²⁷ צעק לבם אל ה' א"כ למה צריכים לתקוע בשופר אלא הוא כדי שתהי' ההמשכה גם במעשה בפועל וכמ"ש¹²⁸ כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו, דבפך הוא שופר דר"ה¹²⁹, דכל מצוה צ"ל בכל כחות ולבושי הנפש, וכן הוא במצות התשובה דמשעבד מוחו ומכוין לבו במחשבה ומתפלל ומתחנן בתפלתו בדבור וביטוי שפתיו הנה צ"ל מעשה בפועל, והוא לתקוע בשופר של איל, דהתשובה בפועל הוא שהנה"ב ישוב אל ה' שהרי סבת הריחוק ח"ו הוא ע"י הנה"ב והיצה"ר שהם המוחין ומדות דלעו"ז וע"כ צ"ל התשובה ג"כ בהנה"ב ולכן התקיעות הם בשופר של איל דוקא, ולהיות שמקיים מצוה בפועל הרי בשעה זו הוא במעשה הטוב, ונידן לטוב, דזהו אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, ובאותה שעה הוא טוב, וזהו תקיעת שופר שהוא לתקוע עצמו בשופר. ובזה יובן ל' הרמב"ם שאומר אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזרת הכתוב, דלכאורה הי' ל' לומר אע"פ דשמיעת שופר בר"ה גזרת הכתוב שהרי המ"ע היא לשמוע תרועת השופר, א"כ למה אומר תקיעת שופר בר"ה גזרת הכתוב, אלא לפי דבמצות שופר שהיא תשובה הרי יש בה ב' ענינים הא' הוא החרטה על העבר שהוא שמיעת תרועת השופר די צופראכענקייט פון תשובה והב' הוא תקיעת שופר שהוא הקבלה על להבא שצ"ל שניהם, והיינו דמצות שופר היא מצות התשובה ותשו' היא מצוה פרטית שהיא בכלל כל התרי"ג מצות ועם זה היא גם למעלה מכל המצות כנ"ל הנה כן במצות שופר שיש בה ב' הענינים הא' שמיעת קול התרועה שזהו המ"ע אבל התכלית היא תקיעת שופר שהוא לתקוע עצמו בשופר. וזהו הג' ענינים דמלכיות זכרונות ושופרות שהם יסודי העבודה דר"ה, דע"י הקדמת מלכיות וזכרונות שהו"ע המדרי' הא' שבתשובה שהוא החרטה על העבר מגיעים למדרי' שופרות לתקוע עצמו בשופר.

מלקיים את התומ"צ הנה הוי' יחתו מריביו דהוי' בעצמו ישברם וכמ"ש⁵¹ וכל אויביך יכרתון, ובעבודה ענין התרועה הוא הכתיה והשבירה שהו"ע התשובה מעומקא דלכא. והפי' הב' בתרועה הוא ל' חבה וכמ"ש (במדבר כ"ג כ"א) ותרועת מלך בו ל' חבה ורעות, כמו (ש"ב ט"ו⁵²) רעה דוד אוהב דוד (רש"י), הנה קול השופר הוא תרועה שיש בו ב' הענינים. וזהו דהמ"ע דשופר הוא לשמוע תרועת שופר. וכן אנו מברכים לשמוע קול שופר, לשמוע דער הערען אין אַ פנימי, והיינו דבמצות שופר יש ב' ענינים תקיעת שופר ושמיעת שופר. הנה שמיעת שופר הוא דער הערען אין אַ פנימיות ב' הענינים שבתרועה הא' הוא השבירה של היש, שיהי' בפנימיות ממש היינו תוך תוכו ופנימיותו, והב' הוא החיבה יתירה שנודעת לנו מאבינו מלכנו ית' ויתעלה בזה אשר נתן לנו מצות שופר דמורה על האהבה העצמית, וזהו שמיעת קול השופר דער הערען אין אַ פנימיות.

קיצור. מצות שופר ענינה תשובה, ויבאר ענין התרועה שהיא שבירה, ד' יחתו מריביו, ובעבודה תרועה שבירת היש, לשמוע בקול שופר, להרגיש בפנימי וגם להבין החיבה יתירה שנודעת לנו במצוה זו.

ענינים. ח) תרועה שבירת האויב, שבירת היש. ט) החיבה בזה שניתן לנו מצות שופר.

ה) **וזהו** אע"פ דתקיעת שופר בר"ה הוא גזירת הכתוב ואין שייך בו ענין הטעמים לפי דגזירה היא למעלה מטעם והשגה ומ"מ יש בו רמז דרמז הוא מה שמורה על עצם ענינו. דהנה דבר שא"א לבא בגילוי בדבור הוא בא ברמז, דהשכל שהוא בא בהלבשה הוא בא בגילוי בדבור דזהו"ע הדבור שמלביש את השכל בכמה לבושים וביאורים עד שבא בהשגה גמורה, ועד"מ הרב שלומד עם תלמידו הגדול ומבאר לו דבר ההלכה או הסוגיא שלומד עמו, וכאשר לומד ענין זה עם תלמיד קטן ה"ה מבאר לו בהלבשה יותר שיהי' מושג לפי ערכו, והיינו שמלביש את השכל בעוד אותיות, וכן הוא בכל גילוי שכל שבא בהלבשה באותיות המלבישים את ההשכלה, דכ"ז הוא בהתפשטות השכל אבל העצם הרי אי אפשר שיבא בהתלבשות וה"ה בא ברמז דוקא, ולכן הנה הרמז מורה על עצם ענינו, וזהו רמז יש בו, והוא עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה. דענין התשובה היא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא⁵³, שהם הג' ענינים דמלכיות זכרונות ושופרות שהם יסודי העבודה בר"ה. וזהו שא' עורו ישנים וגו' וחפשו במעשיכם, הוא שהאדם ישים אל לבו כל מעשיו ועניניו שעברו עליו במשך כל השנה, וחוזר בתשובה שזהו מלכיות היינו שמקבל עליו עול מלכותו ית', דענין החטא ועון הוא שעובר ציווי המלך מלכו של עולם, והתיקון לזה הוא בקבלת עול מלכותו ית'

(51) מיכה ה, ח (ושם: יכרתו).

(52) פסוק לו.

(53) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. וראה סהמ"צ להצ"צ לת, א.

(125) פסוק כג.

(126) ע' יב.

(127) איכה ב, יח.

(128) נצבים ל, יד.

(129) "כמ"ש בלק"ט סד"ה כי המצוה הזאת" [נצבים מו, א] – ד"ה יו"ט של ר"ה תער"ב שבעה ע"ה 94.

להיות מסור לה' ולרצונו ית', וזהו התשובה דר"ה מה שמתחרט מאד ומתמרמר בנפשו על אשר עבר רצון ה' ופקודתו וצויו ית' ועל הריחוק שנתרחק מהקדושה, ועתה הוא שב אל ה' בכל לבו ומקבל על עצמו להיות מסור ומשועבד אליו ית' לבדו לקיים רצונו ית'. דהנה סבת כל החטאים הוא מפני ששוכחים את האמת, מיה פאָרגעסט אייף דעם אמת, וסבת השכחה, פאָר וואָס פאָרגעסטמען אייף דעם אמת, הוא מפני השינה, וכמו אדם הישן הרי הוא אדם חי, אלא דכל הכחות והחושים הם בהעלם ובחלישות, והעיקר הוא בכח השכל וכח הראי' ⁵⁴, וכן הוא ברוחניות דעיקר השינה הוא בכח השכל וההשגה וכח הראי', ושינה זו היא סיבה לשכוח על האמת, ולזאת הנה בר"ה צ"ל זכרונות היינו לזכור על האמת והוא לידע את ד' כמ"ש ⁵⁵ ואמת הוי' לעולם, הוי' הוא למע' מהטבע, דהוי' הוא ה' הוה ויהי' כאחד ⁵⁶, והוא למע' מהטבע, ואלקים הוא טבע ⁵⁷, והתהוות העולם הוא ע"י שם אלקים שהוא הטבע, אבל באמת הרי הטבע עצמו הוא אלקות ⁵⁸, שענין הטבע הוא מה שבכל יום הרי השמש זורח במזרח ושוקע במערב ⁵⁹, ועולם כמנהגו נוהג בכל חלקי הדצח"ם, הנה באמת ⁶⁰ הרי הנהגה זו עצמה הוא ענין אלקי ⁶¹. והנה בכל השנה הרי מפני השינה אינו שם לבו לזה, וזהו היינו כחולמים ⁶² דכל עבודתו הוא כחולם חלום. וכשם שהחלום הוא מה שמרכיב ב' דברים הפכיים כמו"כ הוא בעבודה, דבעת התפלה הרי עושה לו החלטות טובות בהנהגתו בכל היום, ואחר התפלה בבואו בעניני עולם הוא חולף ועובר ושוכח על זה, דהסבה לזה היא השינה הרוחניות, אבל בר"ה צ"ל זכרונות לזכור את ה'. וזהו זכרו את בוראכם לזכור האמת דהוי' הוא מהוה, ואומר וזכרו את בוראכם, מזכיר שם בורא המורה על הבריאה והתהוות, דהכוונה בזה לזכור את האמת הגמור דאמיתת ההתהוות הוא משם הוי', דוקא. ומ"ש הביטו לנפשותיכם כו' זהו שופרות, דאי' במד"ר ⁶³ בחדש שופר שפרו מעשיכם ואומר על זה הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם והיינו לזכור כוונת הירידה של הנשמה בגוף, וזהו"ע המצוה דשופר שהו"ע התשובה.

קיצור. תקיעת שופר גזירת הכתוב, וגזירה אינו שייך בו טעם כ"א רמז, אמנם הרמז מורה על עצם הדבר, ויבאר דל' הרמב"ם עורו כו' מורה על הג'

(54) ראה גם ד"ה אני ישנה תר"ץ.

(55) תהלים קיו, ב.

(56) זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ו (פב, א).

(57) ראה פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א (דאיאת בוהר); קפט, א (ומרומז בוהר); שת, ב. שו"ת חכם צבי ס"יח (הובא בלקו"ת פ' ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת שם כב, סע"ב ואילך.

(58) ראה ד"ה שובה תר"ץ. ד"ה בסוכות וד"ה בראשית שנה זו (תרצ"א). ספר המאמרים תרצ"ב ע' קנז. ע' רכב. ע' רמ. ועוד.

(59) ראה גם עקידת יצחק פ' בא (שער לח). הובא באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החודש). ועוד.

(60) תהלים קכו, א. וראה תו"א וישב כח, ג ואילך.

(61) ויקר' פכ"ט, ו.

למען יו"ד ¹¹⁸, הרי דמצות תשובה המשכחה מבחי' אנכי מי שאנכי ¹¹⁹, ועל כן כל ענין התשובה הוא דוקא בפנימית הנפש וכמ"ש ¹²⁰ לך אמר לבי בקשו פני כו' וכתוב ⁸² ממעמקים קראתיך הוי' דכן הוא גם בתשובה תתאה, שהוא החרטה על העבר וקבלה על להבא, שזהו עיקר התשובה ע"פ פשוט וכמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה ¹²¹ שיעזוב החוטא חטאו ויסירו מלבו, הרי צריך להיות הדבר נוגע לו בפנימיות לבו ויתחרט באמת, וכמ"ש שם ¹²² עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלו עוד. וזהו דוקא כאשר מתחרט באמת ועוקר רצונו מזה, הנה אז לא ישוב עוד, והחרטה באמת הוא כאשר הענין נוגע לו בפנימיות נפשו ואז דוקא ה"ה מתחרט באמת ועוקר רצונו, וכל זה הוא תשו"ת ¹²³, וכל שכן תשו"ע שהיא בפנימית הלב, ולהיות דמצות תשובה היא המשכת עצמות בעהר"צ ב"ה אשר ע"כ הנה בנפש היא ג"כ בפנימיות ועצמיות הנפש ועי"ז ממשיכים בחי' העצמות דא"ס ב"ה, וזהו שע"י התשובה חוזרים ונמשכים גם הרצונות שנסתלקו מפני שממשיך בחי' העצם ועי"ז ממילא נמשכים כל הגילויים, וזהו הטעם מה שע"י התשובה נעשה מרוצה עוד יותר מכמו קודם ⁸⁰ מפני שגילוי הרצונות אז הם ע"י המשכת העצם. ובזה הוא יתרון מצות התשובה על כל המצות.

קיצור. אתה, עצמות נותן מקום לשבים, כמשל חוטא הגדול סליחתו הוא מהמלך עצמו דוקא, כל המצות הם גילויים וכח המצוה הוא בהעלם, ומצות תשובה המשכחה למטה מהעצמות, ולכן על ידה מתמלאים כל הפגמים מפני המשכת העצם.

ענינים. א) עצמות נותן מקום לשבים. ב) המצות גילויים וכח המצוה בהעלם. ג) תשובה המשכת העצם.

ב) **וזהו** מה שמצות שופר היא מצוה רמה ונשאה לפי שהיא מצות התשובה, ותשובה הוא ב' ענינים החרטה על העבר וקבלה על להבא. וזהו ב' הענינים שבמצות שופר, שמיעת קול השופר ותקיעת שופר, דתקיעה הו"ע התוקף והחוזק, ובל"א הוא כמו איינגעשלאַגען, פאָרפעסטיגט, וכמ"ש (בראשית ל"א ¹²⁴) ויעקב תקע את אהלו בהר, שיסד את אהלו, דענין התקיעה הוא ההתיסדות בהתחזקות גדולה שלא ימוט

(118) ראה גם סד"ה אנכי אנכי תרע"ו (המשך תער"ב ח"ב ע' אקסא).

(119) ראה לקו"ת שם. דרושים לשבת שובה סה, ב.

(120) תהלים כו, ח.

(121) פ"ב ה"ב.

(122) ברמב"ם שם: „ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם“. והלשון „שלא ישוב לכסלו עוד“ הוא ע"פ לשון אדמו"ר הזקן בתניא אגה"ת פ"א (צא, רע"א): „דהיינו שיגמור בלבו . . . לכל ישוב עוד לכסלה“.

(123) ביאור דברי הרמב"ם באופן אחר – ראה שיחת פורים תשמ"ו (ושם: שקאי על תכלית השלימות דתשובה).

(124) פסוק כה.

שלוחי¹⁰⁵ הרי שהם כמו שלוחים שהוא בחי' גילוי לבד, ובהשליחות דמצות אמרו¹⁰⁶, ושלוחו של אדם כמותו¹⁰⁵, היינו שהוא אור הדבוק בהעצם, אבל מ"מ ה"ה במדרי' שליה, גילוי, וע"כ בקיום המצות נא¹⁰⁷ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, והיינו דעשיית המצות הוא בהאור והחיות שבא בגילוי בנפש ומה שיש בזה כח המצווה זהו בהקב"ע שבהמצוה וכמ"ש בסש"ב פמ"א¹⁰⁸ דבכל מצוה צ"ל ב' כוונות, ונדוע¹⁰⁹ דקבעומ"ש דכל השנה הרי אינו דומה לקבעומ"ש דר"ה, דעיקר ענין קבעומ"ש הוא בר"ה והיא בפנימיות נפשו ממש שנותן א"ע בכל עצמותו בהתגלות ממש, ולכן הנה בהב' ימים דר"ה צ"ל בזהירות יתירה בכל הענינים¹¹⁰, להיות נעתק מענינים הגשמי' דאכו"ש, ודבורו יהי' בדברי תורה ודברי תפלה וגם מחשבתו תהי' דבוקה באותיות דתורה ותפלה לפי שבר"ה הוא המסירה ונתינה לאלקות בכל עצמותו בהתגלות ממש, אָז עס איז גאָר ניט פאַראַן קיין אַנדער ענין, אבל בכל השנה גם בהכוונה דמצות אינו בבחי' פנימי' כ"כ, והיינו שקבעומ"ש דכל היום ה"ז בהעלם, דהנה בכל יום ויום בקום האדם משינתו צריך לקבל עליו עומ"ש דזהו ראשית עבודה וכמ"ש (במדבר ט"ו¹¹¹) ראשית עריסותיכם כו' תרימו תרומה, דראשית העבודה בקום האדם מעריסתו צריך להרים תרומה לה'¹¹², והיינו דזהו בהמשך לענין הק"ש דקודם השינה שאומר בידך אפקיד רוחי¹¹³ שמוסר פקדון נשמתו, ושינתו יערב עליו שלא יארע לו כו' ובקומו משינתו שמקבל פקדונו הנה ראשית העבודה הוא לקבל עליו עומ"ש להיות עבד ה' בכל עניניו במשך היום¹¹⁴, אבל הוא בהעלם, אך גם הקבעומ"ש שצ"ל קודם כל מצוה אינה בבחי' פנימית כמו בר"ה, אבל מצות תשובה הנה המשכתה למטה הוא מבחי' עצמות א"ס ממש שלמעלה מבחי' גילוי וכמ"ש¹¹⁵ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום ונדוע¹¹⁶ שהוא בחי' אנכי הוא מוחה פשעך למעני¹¹⁷,

- 105) ראה לקו"ת ויקרא א. ג. ב. א. אוה"ת וישלח רמת, ב. סה"מ תרל"ג ח"א ע' נג. תרנ"ה ע' נו ואילך. לקו"ש חכ"ה ע' 330 הערה 13.
- 106) משנה ברכות לד, ב. כידושין מא, ב. וש"נ.
- 107) אחרי ית, ה.
- 108) נו, ב.
- 109) ראה המשך תער"ב ח"א ע' קמד ואילך. ספר המאמרים תרנ"ו ע' רמד. ע' רסד ואילך. תרס"ב ע' רכה ואילך. ועוד.
- 110) ראה גם ספר המאמרים תרפ"ח ע' ו. תרצ"ו ע' 310. ספר השיחות תרצ"ו ע' 144. אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"י ע' תכה. ועוד.
- 111) פסוק כ.
- 112) ראה ד"ה אני ישנה תר"ץ. נעשה נא שנה זו (תרצ"א).
- 113) תהלים לא, ו.
- 114) ראה תניא ריש פמ"א.
- 115) נצבים ל, יא. וקאי על מצות תשובה – רמב"ן עה"פ. הובא בראשית חכמה שער התשובה פ"א. לקו"ת נצבים מג, ג ואילך.
- 116) ראה לקו"ת שם.
- 117) ישעי' מג, כה.

ענינים מלכיות זכרונות שופרות, ויבאר דחטאים באים בסבת שכחת האמת הבאה משינה רוחנית.

ענינים. (י) חזרו בתשובה מלכיות, זכרו זכרונות, הביטו שופרות. (יא) החטא בא בסבת שכחת האמת. (יב) שכחת האמת בא בסבת שינה רוחנית.

(ו) **והנה**⁶² מצות תשובה היא למעלה מכל המצות, והגם דמצות תשובה היא גם כן מצוה פרטית והיא מצות עשה, והוא שישבו החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה א"כ הרי מצות תשובה היא בכלל כל המצות וכתוב (משלי ה'⁶³) ארח חיים פן תפלוס נעו מעגלתי' לא תדע (ילקוט במקומי⁶⁴) א"ר אבא בר כהנא שלא תהא יושב ומשקל מצותיה של תורה ורואה איזה מצוה שכרה מרובה ועושה אותה למה נעו מעגלותי' של תורה מטולטלין אינון שבילין דאורייתא, א"כ הרי המצות כולם שוים. היינו דמצד המצוה את המצות הנה באמת הרי כלם שוים, ומ"מ הרי בגוף ועצם הציווים הרי יש חילוקים בין מצוה למצוה עד שנקראים בשם קלות וחמורות וכמאמר (ילקוט שם) תני רשב"י שתי מצות בתורה גלה הקב"ה מתן שכון, ואלו הן, קלה שבקלות וחמורה שבחמורות, קלה שבקלות שילוח הקן, וחמורה שבחמורות כבוד או"א. הרי שבגוף ועצם הציווים ישנם קלות וחמורות, אמנם מה שיש קלות וחמורות במצות הוא בהאור והגילוי, והן בהפרטי רצונות שבמצות שיש בזה חילוקי מדרי', דמצות הם רצה"ע אשר כך גזרה רצונו ית' דענין הרצון הוא דכאשר הוא נעשה כמו שנצטוה בדיוק כמו שהוא, ובאם לאו ה"ה כאלו אינו כלל, וכל מצוה ומצוה הוא רצון מיוחד באופן כך דוקא ואם הוא באופן אחר אז אינו כפי אמיתתו היינו שהוא כאלו אינו וכמו במצות תפילין הרי הציווי הוא בד' פרשיות אלו דוקא ובסדר ואופן כתיבתן והנחתן דוקא, וכן הוא בכל מצוה ומצוה, והיינו דכל מצוה ומצוה הוא רצון פרטי ומיוחד באופן שעלה ברצונו ית' ולזאת הנה התרי"ג מצות הם תרי"ג רצונות פרטים, והיינו דפרטי הרצונות שבמצות הרי יש בזה חילוקי מדרי' בקל וחמור, והתרי"ג מצות הם תרי"ג אורחין דגולגלתא⁶⁵ שנא⁶⁶ כל אורחות הוי', דהמצות הם תלויים בהאותיות דשם הוי"ו⁶⁷ ונק' אורחות הוי' שממשיכים גילוי שם הוי' בעולם, דהכוונה דבריאת העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, והיינו שיהי' תחתונים בהגבלת זמן ומקום בבחי' יש ומציאות נראה לנפרד שהו"ע

- 62) בכל הבא לקמן – ראה ד"ה יו"ט של ר"ה תער"ב (ספר המאמרים תער"ב-תרע"ו ע' א ואילך). ועם הוספות כו' – ד"ה הוי' יחתו מריבו תרפ"ט (ספר המאמרים תרפ"ט ס"ע 4 ואילך).
- 63) פסוק ו.
- 64) ילקוט שמעוני משלי עה"פ (רמז תקלז).
- 65) ראה זח"ג (אד"ר) שהובא לקמן בפנים. וראה בביאור האריז"ל לזהר שם. משנת חסידים מסכת אריך אנפין ספ"ד. לקו"ת פ' ראה כא, ד.
- 66) תהלים כה, י.
- 67) ראה תקו"ז בהקדמה (ב, א). ריש תיקון ב (יח, סע"א).

הטבע וע"י עבודתם דוקא ימשיכו הגילוי שלמעלה מזמן ומקום שהו"ע שם הוי' דהי' הוה ויהי' כאחד, והמשכה זו הוא ע"י המצות שע"י נמשך גילוי שם הוי' בעולם וכמ"ש גבי אברהם⁶⁸ כי ידעתיו למען אשר יצוה כו' ושמרו דרך הוי' שהו"ע קיום המצות שהם דרכים ונתיבות לגילוי שם הוי' בעולם וכתוב כל ארחות הוי', ארחות ל' רבים דהנה כתיב (משלי ד'⁶⁹) וארח צדיקים כו' ארח ל' יחיד ואי' באד"ר (זח"ג קכ"ט ע"א) בפלוגתא דשערי אזיל חד ארחא דנהיר למאתן ושבעין עלמין, ומני' נהיר ארחא⁷⁰ דנהירין ב' צדיקייא לעלמא דאתי הה"ד וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (היום הוא מ"שי' היום לעשותם דהנה כל הגילויים גם הגילויים היותר נעלים בהגילויים דלע"ל הנה המקור לזה הוא בהיום לעשותם, וזהו וארח צדיקים כו' נכון היום, דאז יתכונן (יתגלה) העילוי דהיום לעשותם, וזהו הולך ואור עד נכון היום) ומן ההוא ארחא אתפרשא לשית מאה ותליסר אורחין דאורייתא דפליג בזעיר אנפין דכתי' ב' כל ארחות הוי' ושרשן הוא בבחי' חיצוני' הכתר, והיינו דעיקרן הוא בבחי' ז"א ושרשן בגולגלתא, וכמו שהן בכתר הן בבחי' חד ארחא שהוא רצון א'⁷², וכ"ש מצד המצווה דהיינו מצד עצמות אוא"ס ב"ה הרי כלם שוים ממשי'⁷³, ולכן אל תהא יושב ושוקל במצותי' של תורה לפי דהתרי"ג מצות הם תרי"ג אורחין דגולגלתא, אבל שרש כולם הוא ארחא חד, ומצות תשובה היא ג"כ מצוה פרטית א"כ במה הוא היתרון דמצות תשובה על כל המצות שהרי באורחין דגולגלתא הם תרי"ג ומצות התשובה בכלל, ומצד פנימית הוא ארחא חד א"כ מובן דמצד המצווה היינו מצד עצמות אוא"ס הרי לכאורה שוה היא מצות התשובה לכל המצות.

קיצור. יבאר דהגם דמצות תשו' כללי' מ"מ היא גם פרטית, כי מצד מצווה המצות ית' הרי כולם שוים, ומה שיש קלות וחמורות הוא בפרטי הציוויים, והם תרי"ג אורחין דגולגלתא, אבל בשרש כולם חד ארחא.

ענינים. יג) מצות הם רצונות פרטים. יד) קלות וחמורות הם בפרטי הציוויים. טו) הגילויים דלעתיד הם ע"י קיום המצות דעכשיו.

ז) **והנה** אחר כל זה, הגם דמצות תשובה היא גם כן מצוה פרטית מ"מ הרי יש יתרון במצות תשובה על כל המצות, דמצות תשובה היא למעלה מכל המצות, דהנה לבד זאת מה שע"י הקדמת התשובה הנה קיום המצות שאח"כ הוא באופן אחר לגמרי הרי ע"י התשובה נעשה סליחת עוונות, דהנה מצוה הוא צוותא וחבור' שע"י

הלא הוא דבר מפורסם דיצחק הוא בן אברהם, ועוד מהו ומעלה אני עליכם כאלו כו' דמאחר דתק"ש הוא בדוגמת ענין העקדה אינו שייך לומר ומעלה אני עליכם, דאז הרי זה הוא ענינו, ואם אינו אותו הענין דעקידה מהו ומעלה אני עליכם, ולהבין כ"ז ילה"ק תחלה משנת"ל⁹⁶ דמצות תשובה היא למעלה מכל המצות שהיא תקנה גם לעוברי רצונו והיא הוראה על האהבה העצמית וההתקשרות העצמי דעצמות א"ס ב"ה בנשי'.

ובזה יובן מה שאנו אומרים⁹⁷ אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים, וכמו בגשמיות הנה כאשר האיש יחטא בדבר אשר מעמיד כל המדינה בסכנה הנה לסלוח לו על חטאו זה יכול רק המלך בעצמו, וזהו אתה נותן יד כו' דאתה הוא עצמות א"ס ב"ה, דבזה הוא היתרון דמצות תשובה על כל המצות דהמשכחה הוא מעצמות א"ס ב"ה. וביאור ענין זה הוא דהנה כל המצות הרי המשכתן וגילויין למטה הוא מבחי' גילוי הרצון, ומה שיש בזה כח המצוה ה"ז בהעלם וכמו עד"מ במלך המנהיג את המדינה וגזור פקודות וציוויים בהנהגת המדינה, הרי מה שנראה ונגלה בגילוי בהפקודות הוא טובת המדינה בכלל וגילוי רצון המלך מה שחפץ בטובת המדינה אבל כח המצווה הוא בהעלם, וכן הוא בענין המצות דגילויין למטה הוא מבחי' גילוי הרצון והכח המצוה הוא בהעלם, ולכן הרי המצוות צריכים להיות בקבעו"מ דוקא וכמארז"ל (ברכות פ"ב מ"ב) אריב"ק למה קדמה שמע לוהא"ש כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות, דבמצות גופא הרי העיקר הוא עול המצוה, והיינו דקיום המצוה יהי' בדרך עבודת עבד דוקא⁹⁸ וכמ"ש במ"א⁹⁹ דבקשת הסליחה בר"ה הוא על היראה, והיינו דמי שמקיים את המצות מתוך האהבה וקירוב צריך תשובה ובקשת סליחה דקיום המצות צ"ל ביראה ועבודת עבד וזהו עול מצות, וקודם לזה צ"ל קבעו"מ וכדאי' במד"ר¹⁰⁰ (הובא בילקוט¹⁰¹) משל למלך ב"ו שנכנס למדינה (כבש מדינה) אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזרות אמר להם לכשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזרות שאם מלכותי אין מקבלים גזרותי היאך מקיימין, כך אמר הקב"ה אנכי ה"א אשר הוצאתיך מאמ"צ¹⁰², לא יהי' לך אלקים אחרים¹⁰³ ואני הוא שקבלתם מלכותי קבלו גזרתי, והיינו דמצד כח המצווה שבמצות צ"ל קבעו"מ ש תחלה, מ"מ עיקר המצוה הוא בחי' גילוי הרצון וכמאמר¹⁰⁴ כבדו את המצות שהם

96) במאמר שלפנ"ז (ד"ה תקעו) – לעיל ע' יג.

97) תפילת נעילה דיום הכיפורים.

98) תניא פמ"א (גז, א).

99) בכת"ק מצייין כאן: „בד"ה כי עמך הסליחה רל"ד" [ספר המאמרים תרל"ד ס"ע שכה ואילך]. – ונמחק בהעתקה.

100) כ"ה גם בשם „מד"ר" בספר המאמרים תרפ"ט שם (ע' 7). וראה מכילתא יתרו כ, ג.

101) ילקוט שמעוני יתרו עה"פ (רמז רפו).

102) יתרו כ, ב.

103) שם, ג.

104) תנחומא ויגש ו.

68) וירא ית, יט.

69) פסוק יח.

70) בוהר שם: ארחא דו"א.

71) ואתחנן ז, יא.

72) ראה אריז"ל, משנת חסידים ולקו"ת שבהערה 65.

73) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' א'פא. וראה גם המשך תרס"ו ע' תקכב. לקו"ש ח"ד ע' 1191 ואילך.

לקו"ש ח"ל ע' 153 ואילך. ספר המאמרים תרפ"ט שם. וש"נ.

74) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ג. ספר המאמרים תרצ"ב ע' עח ואילך. ע' קעו. תרח"ץ ע' נב. הש"ת ע'

73) ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ חלק י ע' שסט ואילך. לקוטי שיחות חלק ז ע' 30 ואילך.

שהאדם מקיים את המצוה ה"ה מתחבר עם האוא"ס ב"ה, ופועל קירוב ענינים הגשמי אשר בהם מקיים המצוה וביטולם לאוא"ס ב"ה וממשיך גילוי אור א"ס ב"ה בעולם, והיינו דע"י קיום המצוה שהם רצה"ע ב"ה ה"ה ממשיך גילוי רצונו ית' בעולם, וכנ"ל דענין המצוה הוא גילוי שם הוי' בעולם, דכן הוא במוחש דע"י קיום המצוה כדבעי הרי נטהר אור העולם, וח"ו כאשר האדם עובר על רצונו ית' הן בהעדר קיום מ"ע והן בעשיית ל"ת ובזה גופא הרי יש בכמה אופנים שונים שהם חטא עון ופשע, דלבד זה שנקרא בעל עבירה שהוא היפך ענין המצוה, דמצוה הוא צוותא וחבור כנ"ל שמתחבר באוא"ס ב"ה, הנה ע"י עבירה הוא עובר מהקדושה למקום אחר דזהו פ"י עבירה⁷⁵ כמו העובר ממקום למקום שעובר ממקום הקדושה למקום הסט"א, הנה עוד זאת דגורם סילוק רצה"ע כבי' וכדאי' במד"ר⁷⁶ ע"פ (ש"ה ה"ז) באתי לגני, באתי לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה, והיינו דעיקר שכינה בתחתונים היתה וע"י החטא ועון סילקו את השכינה כבי', וכתבי⁷⁸ וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן א"ר אבא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך (דמתהלך הוא ל' נפעל, דההילוך הוא ע"י סבה הגורמת וע"ד דארז"ל (ברכות מ' ב') המהלך בקומה זקופה אפילו ד' אמות כאלו דוחק רגלי השכינה, וזהו מתהלך) מקפץ וסליק מקפץ וסליק, דע"י חטא עה"ד נסתלק כבי' השכינה מהארץ לרקיע, וכן הו' דורות שהכעיסו סלקו את השכינה כבי' למע' מז' רקיעים, וכנגדן עמדו ז' צדיקים והמשיכו גילוי אלקות למטה, דאברהם המשיך את הגילוי מרקיע ז' לו' עד משה שהי' שביעי לאברהם וכל השביעין חביבין⁷⁹ הנה המשיך גילוי אלקות למטה בארץ שזהו"ע התורה שניתנה ע"י משה דוקא, וכן גם עתה הרי במעשה הטוב ממשכיכם גילוי אלקות וע"י חטא ועון גורמים סילוק הרצון, אמנם ע"י התשובה ממלאים כל הפגמים וממשיכים כל הגילוי רצונות גם לאחר שנסתלקו, וזהו דתשו' היא סליחת עונות דענין הסליחה הוא⁸⁰ שיהי' מרוצה כמו קודם החטא ועוד יותר, והיינו שגם הרצון שנסתלק ע"י החטא חוזר ונמשך ע"י התשובה והמשכתו הוא משרשו ומקורו מבחי' או"ס בעל הרצון ממדרי' גבוה יותר מהמשכתו בתחלה, דמצוה הם גילוי הרצון, ומצוה תשובה היא ממדרי' גבוה יותר וזהו"ע ממעמקים קראתיך הוי"י⁸¹ מעומק לעומק⁸². וכידוע המשל ממעין שנסתם ונתקלקל ואינו מוציא

קיצור. לכאורה הרי תשובה היא כמו כל המצוה, ומה שבה ועל ידה ממשיכים עומק הרצון, ה"ו ענינה של מצוה זו, ויבאר כי מעלת יתרון דמצוה תשובה שהיא תקנה לעוברי רצונו ומעלת תקנה זו מורה על עומק ופנימי' האהבה, כמשל האב החפץ בתקנת בנו מפני האהבה עצמית.

ענינים. יט) תשובה ממשכת עומק הרצון. כ) תשובה היא תקנה לעוברי רצונו. כא) תקנת התשובה מורה על האהבה עצמית.

וזהו תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, דבכסה שהוא יום כסא דין הנה הוא כסא זמן קבוע להתגלות בחי' שופר שהו"ע התשובה שהיא תקנה גם לעוברי רצונו שע"י שמיעת קול השופר, דקול השופר הוא תרועה, ומצותו הוא לשמוע קול שופר דער הערען אין א פנימיות ובא לידי תשובה מעומקא דלבא, הנה ע"י ממשיכים בחי' הרחמים הפשוטים דעצמות א"ס ב"ה.

בס"ד יום ב' דר"ה, תרצ"א.

א"ר⁹⁴ אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני⁹⁵, דמובן מזה דתקיעת שופר הוא בדוגמת ענין העקדה, וצ"ל מהו השייכות דתקיעת שופר לעקידת יצחק ועוצ"ל מהו שאומר עקידת יצחק בן אברהם

94) ב"יאר נתיב" למאמר זה כותב רבינו: "הענין ההפוך בין תשו' לשאר המצוה לוקח מהדרוש יו"ט של ר"ה, [תע"ב] 94) המאמרים תער"ב-תרע"ו ע' א ואיל"ץ].* המשל דמלך דוקא סולח, עצמי. הביאור דחומר ולבנים עצמי על יסוד פנימי בח"ל. חומר וצורה, צורה גילוי, צורה עצמית, מהדרוש הנ"ל צלם דנשמה מדרוש הנ"ל בהמא' ולקחתם [תעריב] 94) המאמרים תער"ב-תרע"ו ע' כב ואיל"ץ].* בביאור וסידור עצמי, ונכ' [=ונכתב]."

להתחלת וסיום המאמר – ראה ריש וסוף ד"ה א"ר אבהו תער"ב (ספר המאמרים תער"ב-תרע"ו ע' ו. שם ע' יג), וראה גם רד"ה הנ"ל תר"ג. תר"ג (ספר המאמרים תר"ג ח"ב ס"ע תצה ואילך. תר"ג ע' קנא).

בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ב, 94) הקיצורים והענינים מהדרושים שנאמרו בענה"י מס"פ נצבים תרדצי"ק, כסדרן, בשנת תרצ"א הבע"ל, נרשם: "א"ר אבהו למה תוקעין בשופר של איל, ובו ד' פרקים, ועניניו שמונה עשר." – נעתקו לקמן במקומם.

95) ר"ה טז, א.

* עוד מאמר שמוסד על ד"ה יו"ט של ר"ה תעריב: ד"ה הוי' יחתו מריבו תרפ"ט (ספר המאמרים תרפ"ט ס"ע 4 ואילך).

** עוד מאמר שמוסד על ד"ה ולקחתם תעריב: ד"ה יו"ט של ר"ה תרצ"ו (ספר המאמרים תרצ"ו ע' 3 ואילך).

75) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן כתובים ח"א ע' נח. ענינים ע' נתח. ספר המאמרים עז"ת ע' כא. עטר"ת ע' דש. פר"ת ע' קפ. תרפ"ח ע' שיא. תרפ"ח ע' מו. תרפ"ט ע' 6. ד"ה מן המיצר וד"ה אני חומה – תר"ץ. ספר המאמרים תרצ"ב ע' קעו. תרח"ץ ע' נב. ספר השיחות תש"נ ח"ב ע' 435.

76) שהש"ר פ"ה, א. וראה המשך באתי לגני השי"ת.

77) פסוק א.

78) בראשית ג, ח.

79) ויק"ר פכ"ט, יא.

80) ראה תניא אגה"ת פ"ב.

81) תהלים קל, א.

82) ראה זהר ח"ב סג, ב. ח"ג סט, ב ואילך. לקו"ת דרושים לר"ה סג, ב. ריש וסוף ד"ה שיר המעלות

מים כאשר בתחלה, הנה בכדי להחזיר המים שנחסרו צריכים לחפור בעומק המעיין יותר, שהמעין הוא עומק הנהר וכל התפשטותו של הנהר והתרחבותו הוא מהמעין, וכאשר נהר יחרב ויבש⁸³ ומימיו מתמעטים צריכים לחפור בעומק המעיין ביותר ועי"ז דוקא הרי חוזרים ונמשכים המים בריבוי ביותר. והנמשל מזה יובן למעלה, הנה בכדי להחזיר ולהמשיך הרצון העליון שנסתלק ע"י חטא ועון צריכים להמשיך מבחי העומק דוקא וכמ"ש⁸⁴ כי עמך הסליחה, דהנה כתיב⁸⁵ כי עמך מקור חיים, דחיים הם תומ"צ וכמאמר⁸⁶ כי הם חיינו וארך ימינו דהרי כללות ענין ירידת הנשמה בגוף הוא בשביל קיום התומ"צ שהם חיים, ומקור חיים הוא הרצון דמצות, וענין כי עמך מקור חיים הוא להמשיך הרצון כמו שהוא כלול בעצמות א"ס ב"ה ונמשך ע"י התשובה מעומקא דלבא, הרי מובן שהתשובה מגיע למעלה מהרצון דמצות, ובזה הוא היתרון דמצות תשובה על כל המצות.

קיצור. מצות תשובה היא למעלה מכל המצות, יבאר דמצוה היא צוותא וחיבור, ולהיפך עבירה שגורמי סילוק שכינה, אבל ע"י תש' ממשכים גם הרצון שנסתלק וכמשל חפירת המעיין בעומק דוקא.

ענינים. (טז) מצוה צוותא. (יז) עבירה סילוק ועובר מקדושה לסט"א. (יח) תשובה ממשך גם הרצון שנסתלק בחטאו.

(ח) **אמנם** צ"ל במה הוא מעלת מצות התשובה על כל המצות שהרי מ"מ מצד המצווה שהוא בעהר"צ הרי לכאורה כולם שוים, וא"כ הרי מצות תשובה ושאר מצות שוים הם, ועכ"פ לכאורה לא יותר מכמו ההפרש דקלות וחמורות שבמצות גופא שנת"ל שהחילוקים הוא רק בהאור והגילוי ובהפרטי רצונות שבכל מצוה ומצוה, אבל מצד פנימית הרצון הרי כולם שוים, א"כ הרי לכאורה גם מצות תש' היא כן. והגם שיש מקום לחלק ולומר דמצות תשובה הרי אינה בדומה לשאר מצות בזה דכל המצות ממשכים בחי' הרצון ובמצות תשובה הרי ממשכים מבחי' עומק הרצון ובזה הוא היתרון דמצות תשובה על כל המצות, הנה לבד זאת דהמשכת בחי' עומק הרצון במצות תשובה הרי זה ההמשכה דמצוה זו, והיינו דכשם שבקיום המצוה ממשכים בחי' הרצון העליון שבמצוה ההיא, הנה כמו"כ ע"י מצות תשובה הוא ההמשכה דבחי' עומק הרצון, וא"כ הרי המשכה זו אינה יתרון כלל לגבי שארי המצות, לפי שזהו מה שנמשך במצוה זו, וכמו שאין לומר שהמשכת רצה"ע במצות תפילין שהו"ע המשכת ד' מוחין⁸⁷ הוא יתרון ע"ג המשכת רצה"ע שבמצות ציצית

תרס"ח. ספר המאמרים תרח"ץ ע' יג. ד"ה שיר המעלות תשמ"ח (ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' קטו ואילך) (בהוצאה החדשה – ח"א ע' קיט ואילך).

(83) ע"פ ישע"י יט, ה. איוב יד, יא. וראה ספר המאמרים תרג"ג ח"א ע' קפב. תרנ"ה ע' קלו. ובכ"מ.

(84) תהלים שם, ד.

(85) שם לו, י.

(86) בתפלת ערבית.

(87) ראה זח"ג רסב, א. סידור עם דא"ח, ג ואילך. ובכ"מ.

דל"ב חוטי"ן הם ל"ב נתיבות חכ"ס⁸⁸ וכה"ג בכל מצוה ומצוה, והיינו דמאחר דע"י מצות תשובה ממשכים בחי' עומק הרצון ה"ז ענינה של מצוה זו בדוגמת דבר המשכת רצה"ע במצות תפילין וציצית וכו' בענינים, הנה עוד זאת גם אם עומק הרצון הוא מעלה לגבי גילוי הרצון, הנה לבד זאת שהוא בדוגמת דבר כמו קלות וחמורות שבמצות גופא, והיינו דעומק הרצון ורצון הוא כעין קלות וחמורות שבמצות הנה לבד זאת הרי כל זה הוא בחי' העומק של הרצון אבל מצד בעה"ר הרי כולם שוים, דלגבי בעהר"צ הרי כל הגילוי רצונות ועומק הרצון שוים הם, וז"ש⁸⁴ כי עמך הסליחה דגם הסליחה היא רק בבחי' עמך טפל ובטל כו' וא"כ במה הוא היתרון בתשובה על כל המצות. אך הענין הוא דהנה מצות תשובה חלוקה מכל המצות בזה שהיא תקנה לעוברי רצונו ית', דהנה התו"מ ניתנה לעושי רצונו ית' וכמאמר מכות (פ"ג מט"ז) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תומ"צ שנא⁸⁹ ה' חפץ למען צדקו כו' להצדיק את ישראל ולזכות אותם, אבל מי שחטא עוה ופשע והעביר את הדרך הרי הרצה"ע מסולק ממנו, וע"ז ניתנה מצות תשובה שהיא תקנה גם לעוברי רצונו ית' א"כ הרצון בתשובה הרי אינו שהוא מבחי' עומק הרצון בלבד, אלא שהוא בא מעצמות א"ס בעהר"צ ב"ה, שהוא ית' פותח שער בתשובה⁹⁰ לקבל פושעים וחטאים⁹¹, דבזה הוא יתרון מצות תשובה על כל המצות, דכל המצות הם רק לעושי רצונו, ומצות תשובה הוא תקנה לעוברי רצונו דגם הם יוכלו להתקרב דזהו הוראה על הקירוב והאהבה העצמית של הקב"ה לישראל. ושרש הענין הוא דכל המצות הם גילוי הרצון וזהו נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני⁹² וכל המצות כולם שוים, דלהעצמות ב"ה אינו נוגע כלל וכמ"ש אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו וגו' (איוב לה⁹³) אבל בגילוי הרצון הרי יש חילוקים, הנה מצות התשובה היא באה מעצמות בעהר"צ שהוא הרצון הפנימי והעצמי דנש"י יהיו כמו שצריכים להיות שלמים גם בהמשכת הגילויי רצונות ג"כ, ולזאת הנה משם היא התקנה לעוברי רצונו ית' שגם הם יתקרבו, וכמו אב רחמן שרוצה בטובת בנו יחידו דגם אם לסכות מסכות שונות נתרחק הרי ממציא לו דרכים ועצות מרחוק כדי שיתקרב, דזהו בא מגודל עוצם האהבה והתקשרות עצמי, וכן הוא במצות תשובה דשרש המשכתה הוא מעצמות, וזהו תרועה שהיא ב' ענינים א' תרועה כתייה ושכירה שהו"ע התשובה והב' ל' חיבה ורעות דתשובה היא תקנה לעוברי רצונו, ותקנה זו היא הוראה על החיבה יתרה שנודעת לנו מאבינו מלכנו ית' ויתעלה.

(88) ראה זח"ג (תוספות) שא, א (הובא בריקנטי ס"פ שלח). בחי בראשית בהקדמת המחבר. שם ויקהל לה. לה. שלח טו, לח. שער הכוונות ענין הציצית דרוש ז. פרי עץ חיים שער הציצית פ"ו.

(89) ישע"י מב, כא.

(90) ע"פ פיוט „וכל מאמינים“.

(91) פיוט „הפוחת יד בתשובה“ בתפלת שחרית לשני וחמישי.

(92) תורת כהנים ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

(93) פסוקים ר"ז.